

23. ožujka 2018.

broj 125

**KUP
ZI
S!**

LIST ZA MLADUŽ

ART: David Lulić

David Lulić

6

TV EMISIJA:
PULS MLADIH

8

REPORTAŽA:
TEMIŠVAR

18

PSIHOLOGIJA:
JEZIK LJUBAVI

20

SERIJA:
MOST

2

FOTO MJESECA

Imate li ideja?

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II

24000 Subotica

Za nakladnika: Ivan Ušumović

Urednik izdanja: Davor Bašić Palković

Suradnici: Klara Dulić, Ivan Čavrgov,

Donna Diana Prčić, Ivan Benčik i

Kristina Ivković Ivandekić

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,

Jelena Ademi

Fotografije: Ana Francišković, Vedran Jegić

E-mail: kuzis07@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Doo Magyar Szó Kft, Novi Sad

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog
tajništva za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

OSMIJEH DARIVA LJEPOTU

Konačno. Nema više hladnoće, snijega, mraza i debelog minusa. Jeste da je lijepo vidjeti sve bijelo, ah ta zimska romantika, ali priznat ćete mnogo je ljepše vidjeti sve zeleno, procvjetalo i obasjano prekrasnim zrakama toplog proljetnog sunca.

Svako novo proljeće s buđenjem prirode, nakon dugog zimskog sna, donosi nam novu radost i energiju za predstojeće mjesece, možda i najljepše u cijeloj godini.

Drage moje i dragi moji, ukoliko ste možda loše volje, što se u proljeće zna događati uslijed nagomilanih školsko-studentsko-radnih obveza, otvorite svoj prozor ili još bolje iziđite van. I udahnite duboko, punim plućima, osvježavajući proljetni zrak.

Potom pogledajte oko sebe i spoznajte ljepotu prirode koja vas okružuje, jer tijekom travnja, svibnja i lipnja ona je odjevena u svoje najljepše ruho. I zakićena najljepšim bojama.

U duhu ovog divnog okruženja, pogledajte potom i sebe. I učinite nešto na sebi. Budite svoje novo ja u duhu novog proljeća. Pozitivni i jaki. I zračite pozitivnošću, snažni poput najjačeg podnevnog sunca.

Život je najljepši dar i trebamo ga živjeti svakim njegovim danom. Naravno ne možemo biti non stop nasmiijani i vedri, jer to je naprosto nemoguće. Ali zato se možemo truditi da svakodnevno uvećavamo dnevni postotak dobre volje, trenirajući smijeh i odobrovoljenost.

Neka to bude novi sport ovoga proljeća. Natječimo se u dobrom raspoloženju, veselosti, dobroti i pažnji prema drugima. Jer svakom lijepom gestom, djelom i činjenjem prema drugima učinit ćemo i njih vedrijima, raspoloženijima, sretnijima...

»Nije teško biti fin«, glasilo je geslo jedne od akcija koja se na nacionalnoj razini promovirala prije nekoliko godina, neka ovoga proljeća geslo bude: »Osmijeh dariva ljepotu«.

I zato već ovaj broj našega tjednika stavite pod ruku i zaputite se malo na svjež zrak. Možete ga čitati u hladu nekog drveta, na klupi u parku ili omiljenom kafiću... A potom ga slobodno podijelite i s drugima. Uz osmijeh koji dariva ljepotu.

Donna Diana Prčić

3

UVODNIK

Angažman mladih u Beogradu

Učiti, raditi i biti aktivan

nogometom, džogiraju i idu na fitnes i u teretanu. Ima i onih koji sa predavanja trče u menzu, bitno je samo da ste u top formi i puni energije. Zbog toga je prijestolnica puna lijepih i zgodnih građanki i građana svježeg izgleda koji su neprestano u pokretu. Studenti su sposobni ostvariti svoje ciljeve upravo onda kada im je visoko samopouzdanje, a tjelesna aktivnost u velikoj mjeri utječe na takav *state of mind*. »Košarkom se bavim već 11 godina, ne odustajem od nje ni pored faksa. Štoviše, sad sam u punoj snazi i lako stižem i na trening i na predavanje«, priča **Darko Šimić** rodom iz Novog Sada.

Digitalni svijet i razmjena studenata

Sve je više tehnoloških geekova koji se bave digitalnim svijetom. To ne znači da žive samo u tom svijetu. Dapače, oni su vrlo svjesni stvarnog svijeta i upravo taj svijet prenose u virtualni gdje sa svojim briljantnim biznis idejama krče si put k zvijezdama i ostvaruju se kao biznismeni novoga doba. Konkurencija je, međutim, ogromna. Upravo iz tog razloga oni najodlučniji primorani su od sebe dati stodeset posto i iskoristiti čari interneta kako bi stvorili nove poslove za sebe i svoje kolege. Digitalni svijet nije samo dopisivanje po društvenim mrežama već i prilika da se te mreže iskoriste kako bi se znanje najefikasnije proširilo i doprlo do što većeg broja ljudi. Mladi se tako umrežuju i dijele informacije koje kasnije rađaju nove genijalne ideje i otvaraju mogućnosti.

Oni koji još nisu imali prigodu izaći van zemlje učlanjuju se u organizacije kao što su AIESEC i idu na razmjene i prakse širom Europe, pa i na druge kontinente. Školarina je na pretek, a spomenuti digitalni prostor je najveći izvor informacija o tome. Fakulteti i profesori svojim najboljim studentima također omogućuju odlazak na duže vrijeme. To je i prilika ostvariti se negdje van gdje je stabilnija budućnost zagarantirana.

4

Studenti u Beogradu imaju dugu tradiciju društvenog, kulturnog i političkog aktivizma. Oni su uvijek prvi izlazili na proteste i mijenjali stanje u društvu. Bilo da su u glavni grad stigli iz većeg ili manjeg mjesta, ovdje ih je ta energija ponijela i dala im poticaj da stvore uvjete za normalno studiranje i uspješnu karijeru.

Ni danas ta energija nije iščezla, te se studenti svakodnevno uključuju u vannastavne aktivnosti. Neki volontiraju, neki rade za novac, ali je malo onih koji ne rade ništa. Čime se sve konkretno bave studenti u najvećem gradu Zapadnog Balkana?

Stranački i nepristrani aktivizam

Mnogi studenti aktivni su članovi stranačkih pomladaka. Bez obzira o kom stranačkom opredjeljenju se radilo, mladi su sudionici u javnom životu društva te teže njegovom napretku. Oko izbora su najviše angažirani. Dijeles letke na ulicama, razgovaraju s građanima ili sudjeluju u radu biračkih odbora.

»Uvijek sam bila spremna raditi, pogotovo za izbore. Nije teško a zabavno je«, kaže Beograđanka **Isidora Šaponjić**. Drugi se pak uključuju kao nepristrani promatrači koji će osigurati transparentni tijek izbornog procesa. Time stječu iskustvo u radu, suradnji i javnom životu. Solidarnost među mladima je čvrsta i jedni drugima nameću poslove.

Sport kao izvor pozitivne energije

Sport je uvijek činio glavni segment života mladih u Srbiji. Bave se košarkom, odbojkom, vaterpolom,

Tomislav Perušić

BORBA PROTIV UNUTARNJEG OTPORA

Nedavno mi je pozajmljena knjiga pod nazivom *The war of art*. Što je zanimljiva igra riječi s art of war, ali i jedan dobar uvid u to što je kreativni proces i stvaranje umjetničkog djela.

Naime, umjetnost se čini refleksom i prirodnom za oči nekoga tko se takvim poslovima ne bavi. Jer ne vidi se rad koji se mora uložiti primjera radi u jednu pjesmu. Da bi umjetničko djelo nastalo, moramo se izboriti s vlastitim stahom od svoje vrijednosti. U navedenoj knjizi autor **Steven Pressfield** to naziva resistance ili naški rečeno otpor. Kreativni proces jest zanimljiv kada vidimo produkt toga rada, ali je potrebno sjesti pred prazan papir ili prazno platno i nešto prenijeti. Potrebno je ni iz čega napraviti nešto, što je samo po sebi teško. Ukoliko mislimo da je lak taj proces, Pressfield kaže: »Hitleru je lakše bilo postati vođa Njemačke i pokoriti Europu nego stati pred prazan kanvas.«

Nužnost osame

Kada pišemo ili slikamo, ili se bavimo bilo kakvim izražavanjem, potrebno je sjediti u tišini i suočavati se s pitanjem tko sam ja. Pronalaziti stvari koje bi to dobro opisale. Nekima bi sam proces sjedenja u tišini predstavljalo veliki zadatak. Zašto? Naviknuli smo na buku danas. Navikli smo na konstantni žamor.

Neki ljudi idu spavati sa slušalicama u ušima kako ne bi bili u tišini. Zaboravili smo što je tišina. Samim time odvojili smo sebe od samih sebe. Ne pričamo sa sobom jer nas to čini ludima. Zatvaramo se od onoga što jesmo i gubimo se.

Umjetnik kada stvara prvo mora prijeći preko tog velikog zida. Nakon toga slijedi period rada. Mnogi misle da ako si umjetnik, onda ne radiš ništa konkretno. Umjetnost je posao kao i svaki drugi. Jedina razlika jest ta da ukoliko ljudi ne znaju za vas nećete imati kruha na stolu. Potrebno je dane provoditi u radnoj sobi i gledajući u vlastite tekstove ili u kanvase i raditi.

Prijedlozi

Kako bi mladi umjetnik prevladao neke svoje borbe s unutarnjim otporom predlažem sljedeće:

1. Uvijek treba nositi sa sobom notes ili papir i olovku, bilo to za crtanje ili pisanje.
2. Odvajanje jednog perioda dana za svoj rad i za svoju umjetnost. Postajemo bolji u svemu što radimo što više radimo određen posao.
3. Suočavanje sa samim sobom barem jednom tjedno. Sjediti u tišini ili šetajući i razmišljajući o fa-moznom pitanju – tko sam ja?

Kada umjetnik nađe način da porazi svoj unutar-nji otpor, onda će prijeći na proces rada. Kao mladi uvijek trebamo tražiti savjete i pomoć od starijih i iskusnijih. Potrebno je da svojim radom i zanimanjem rastemo.

Osobito je važno da se ne sramimo vlastitog rada (zato je potrebno suočavanje sa sobom) kada shvatimo svoju vrijednost znat ćemo gdje manjkamo. Nijedan čovjek na svijetu nije savršen, uvijek se može napredovati i rasti dalje. Steven Pressfield je postavio u svojoj knjizi tezu za umjetničko stvaranje, ali i za način života. Kada se suočimo s onime što mi zapravo jesmo i kada se pomirimo s tim, onda možemo početi mijenjati sebe i svijet oko nas. Zašto je ovo potrebno? Prošetajte ulicama svog grada i pogledajte koliko vidite osmjeha oko sebe. Ne vidite ih? Zato što smo zajednica koja se nije suočila sa sobom, kojoj manjka cilja. A to se može mijenjati vremenom i radom i moguće je da sve krene od jedne osobe. A umjetnici mogu biti ti pojedinci.

Vedran Horvacki

Art: Banksy

Foto: Aleksandar Biševac

PULS MLADIH na šest jezika

Emisija *Puls mladih*, koja se od rujna 2017. godi-
ne redovito emitira na drugom programu Ra-
diotelevizije Vojvodine (RTV2), na interesantan
način prikazuje »puls« mladih i to na jezicima šest
nacionalnih manjina. Ovu emisiju za mlade realizira-
ju novinari i novinarki iz hrvatske, rumunjske, rom-
ske, slovačke, rusinske i mađarske redakcije. Osim
sadržajnog programa postoji i prijevod kako bi svi
gledatelji imali mogućnost praćenja emisije.

Puls mladih je proizvod suradnje RTV-a i Deutsche
Welle akademije, a realizacija ove emisije je započela
prije oko dvije godine.

Novinari i novinarki ove emisije prezentirali su je
zanimljivom panel promocijom na ovogodišnjem
Sajmu obrazovanja u Novom Sadu. Ekipa pozitivnih,
mladih ljudi predstavila je njihov dosadašnji rad kroz
prepričavanje raznoraznih zgoda i nezgoda i pozva-
la gledatelje da prate njihovu emisiju i daju prijedlo-
ge za naredni mjesec. Naglasili su da na ovom pro-
jektu radi ukupno deset ljudi aktivno, ali da nisu svi
prisutni na malim ekranima.

Emisija za sve mlade

Koordinatorica emisije i ujedno novinarka hrvat-
ske redakcije **Dajana Marković** ističe veliko zado-
voljstvo povodom rada na ovakvoj emisiji, a kao
razlog tome navodi veću mogućnost izražavanja
kreativnosti, kao i sam cilj emisije.

»Ovdje pokušavamo približiti mlade ljude, kon-
kretno drugom programu RTV-a, koji možda i nema-
ju naviku pratiti nas preko televizije. Mi smo jedna
super ekipa gdje vlada jako dobra energija i gdje se
pored svih svojih obveza koje imamo u redakcijama,
trudimo napraviti što kvalitetniju emisiju. Mi emisi-
ju pravimo prvenstveno za sve mlade ljude, bilo da
su pripadnici nacionalnih manjina ili pripadnici ve-
ćinskog naroda, a samim tim što se 'titluje' svi imaju
priliku razumjeti sadržaj. Trudimo se da naš pristup
bude taj da se mi u stvari približavamo ljudima i tra-
žimo da razumiju, da i pripadnike manjinskih zajed-
nica interesira isto što interesira i pripadnike većin-
skih«, kazala je Marković i naglasila da ekipa emisije

Puls mladih otvara novi youtube kanal na kojem će svi gledatelji imati mogućnost pratiti ih pomoću njihovih promo videa, kao i web stranice.

Početak avanture

Urednici emisije **Ani Jaškovi** je veoma drago što su imali priliku predstaviti ovakav projekt i u okviru Sajma obrazovanja jer su, kako kaže, kolege i svi posjetitelji sajma imali priliku vidjeti i osjetiti energiju koja postoji od početka realizacije ovog projekta i emisije.

»Ideju su inicirali kolege iz Deutsche Welle akademije, ali su je vrlo brzo prihvatili i naše kolege s drugog programa RTV-a. Šest redakcija koje rade kao jedna, razlike ne postoje, a jezična barijera je nešto što se lako premosti samim prijevodima. Mislim da je ovo samo početak jedne nove avanture i sudeći po energiji i idejama tima emisija će još rasti«, kazala je Jaškova.

Kreativni mladi ljudi

Prva tema pri početku rada u ovom timu novinarki slovačke redakcije **Ani Zornjan** bila je *Stresni rujan*. Ona je opisala njihov tim kao sjajnu, pozitivnu ekipu punu pozitivne energije, što se, kako kaže, može primijetiti i u prilogima emisija.

»Jako mi je drago što sam dio ovog tima zato što smo svi mladi, kreativni i volimo svi zajedno raditi. Također imamo mogućnost da neke teme koje zanimaju mlade ljude obradimo na jedan malo drugačiji, moderniji način i da tako privučemo mlade ljude da nas gledaju. Nadam se da će nas gledati što veći broj mladih ljudi, da ćemo uspjeti privući ih i zadržati kraj malih ekrana«, istaknula je ona.

Nove tehnologije

Novinar romske redakcije **Božidar Stojkov** je govorio o načinima i tehnikama snimanja, fokusirajući se na mogućnost snimanja priloga mobitelima.

»Ono što smo mi na samom početku htjeli uraditi je nešto sasvim novo, kao i da imamo jedan drugačiji pristup kada su u pitanju teme koje se obrađuju. Time bismo bili bliži našoj ciljnoj grupi, odnosno mladima, zbog čega smo počeli koristiti nove tehnologije i nove tehnike snimanja mobitelima koji omogućuju interesanije priloge«, izjavio je Stojkov.

Novinarke rusinske redakcije **Marina Homa** i **Ljubica Fečo** su također naglasile zadovoljstvo povodom sudjelovanja u realizaciji ovakvog tipa emisije, a Ljubica navodi kako ih je Deutsche Welle akademija naučila vrlo dobroj pripremi za svaku emisiju zbog čega oni od početka znaju što tačno žele od priloga i od svake priče. A u tim emisije *Puls mladih* kao posljednji član došao je novinar mađarske emisije **Csaba Csorba**, koji je govorio o svojim prilogima i naglasio dobar rad s ekipom, moguć zbog dobre atmosfere i energije.

Nova emisija: osmog travnja!

U travnju gledatelji imaju priliku pogledati *Puls mladih* na temu *Sačuvajmo Planet* o ekologiji i zaštiti životnog okoliša. Osmog travnja će se emisija na hrvatskom jeziku emitirati u terminu emisije *Svjetionik* u 16:30 sati, a svi koji ne budu u prilici uživo ju pratiti, mogu je odgledati i kasnije na sajtu Radiotelevizije Vojvodine – www.rtv.rs.

Kristina Ivković Ivandekić

Temišvar –

banatski mali Beč

8

Dugo sam slušala o Rumunjskoj i o Temišvaru. Sjećam se da su mi roditelji govorili kako su tamo prije koje desetljeće odlazili i kako bi za malo novca kupovali ono što požele i još se uz to vrlo lijepo proveli. Bila sam svjesna da se od tada mnogo stvari promijenilo, ali nisam mogla odoljeti da ne posjetim ovaj grad, i zato sam se uputila tamo prošlog proljeća. Put do Temišvara je vrlo lijep, jer se putuje kroz divnu banatsku ravnicu.

Grad me je zaista oduševio i s razlogom ga nazivaju Mali Beč. Od ljudi sam čula da se dosta toga izmijenilo s ulaskom Rumunjske u Europsku uniju ali da je duh ostao isti. Ljudi su bili prilično ljubazni i dobro su poznavali engleski jezik.

Grad trgova

Prije putovanja gledam kartu i jedva se snalazim, na kraju svake ulice, primjećujem, nalazi se trg. Po dolasku u grad saznajem da je to odista točno. Postoji tri glavna gradska trga: Trg pobjede, Trg ujedinjenja i najzad Trg slobode. Očigledno svi nose vrlo simbolična imena.

Prvi i najveći trg ujedno je i moj omiljen. Ovdje se nalazi zgrada Gradske Opere čije zdanje svojom veličinom i prelijepom mramornom vanjštinom zaista oduzima dah. Repertoar je dan na nekoliko

jezika i prilično je bogat klasičnim djelima. Enterijer Opere je nešto što mi je posebno ostalo u sjećanju, jer je glavna dvorana rađena u duhu baroka kao u kakvom talijanskom gradu. Sjedala su, naravno, od divnog crvenog velveta, a sve je u zlatnim notama i prelijepo osvijetljeno velikim lusterom. U blizini je i Banatski muzej.

Šetnja je odličan vid »transporta« u ovom gradu. Sljedeći trg je Trg pobjede, gdje se nalazi hram Rumunjske pravoslavne crkve s čak jedanaest tornjeva. Ovo je ujedno i najstariji trg. Sljedeći trg je Trg ujedinjenja. Njega krase zelene površine, kao i spomenik Svetog Trojstva i fontana. Ovdje se možete odmoriti na nekoj od mnogobrojnih klupa. Nešto što bih posebno izdvojila, kada je riječ o uređenju grada, jest skulptura vučice s Romulom i Remom, inače poklon grada Rima.

Utjecaj baroka

Ukoliko imalo obratite pažnju na arhitekturu ovog mjesta, nemoguće je da ne primijetite utjecaj ovog talijanskog stila. Crkve su bogato ukrašene kako iz vana tako i unutra. Fasade zgrada su prelijepe i odista vrlo raznobojne – od blagih pastelnih boja do vrlo običnih fasada u zemljanim tonovima.

Hrana

Jedan od najpoznatijih restorana u Temišvaru osnovao je čovjek podrijetlom iz Hrvatske, a restoran nosi naziv *Karađorđe*. Atmosfera je ugodna, domaća, a hrana je u duhu istočnog Balkana. Iz ovog

razloga odlučujem jesti negdje drugdje kako bih probala nešto autentično rumunjsko.

Duge ulice ispunjene su zanosnim mirisom peciva. Ja se odlučujem za lisnato tijesto s četiri vrste domaćih sireva. I do danas nisam jela tako dobro pecivo. Glede vina, rumunjska su vrlo dobra. Međutim, ne bih preporučila da ih pijete u samom gradu. Ona na periferiji su mnogo bolja, a i pristupačnija.

Šetnja pored Begeja

Osim kulturno-obrazovnog centra, Temišvar je i trgovački centar Rumunjske. Tržnih centara ima na pretek. Temišvar je bogat parkovima, ali bih svakom tko je u mogućnosti preporučila da posjeti i periferiju ovog grada. Kada ulazite u sam grad, možda vam se on neće odmah dopastiti ali će vas šetnja pored Begeja ostaviti bez daha. Preljep je i park ruža uređen u engleskom i francuskom stilu, i broji oko dvjestotinjak vrsta ovog divnog cvijeća. Na periferiji se nalazi dosta lokalnih rasadnika gdje možete kupiti odlično organsko uzgojeno voće.

Sve u svemu, ovaj stari, barokni grad vrijedan je posjete. Cijene smještaja su dobre, međutim sve što vrijedi posjetiti moguće je kroz jedan dan. Ali divan dan.

Andrea I. Darabašić

MJESTO S ODCOVORIMA I PITANJIMA

CERN ili Conseil européen pour la recherche nucléaire (Europsko vijeće za nuklearna istraživanja) jedan je od najvećih i najuzornijih istraživačkih centara na svijetu. Nalazi se na na teritoriju švicarske i francuske granice, zapadno od Ženeve. Studenti fizike s Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Splitu, među koje se i ja ubrajam, imali su priliku obići CERN, upoznati se s njegovim radom, dostignućima, tehnologijom, te brojnim pitanjima koje postavljaju fizici, a koja još čekaju svoj odgovor. Pa evo kako to izgleda.

Dolazak u CERN

U samom putu nema ništa posebno zanimljivo, sem što je poprilično dugo putovati autobusom. Dolazak u CERN je za mnoge mlade fizičare prestižna stvar i nešto o čemu mnogi sanjaju. Napose ono danas drži titulu kao jedan od najnaprednijih i najboljih instituta u svijetu! No, ne samo da ima posebno mjesto u fizici, već ima i posebno mjestu u Ženevi. Naime, CERN posjeduje svoju »policiju«, svoje vatrogasce i mislim svoj neki zdravstveni centar; svoje hostele, svoje restorane, suvenirnicu, tj. jednostavnije – on je država u državi. Po dolasku, zbog malog kašnjenja, kratki uvodni program od strane našeg profesora smo morali preskočiti, no na radost svih zamijenjen je ručkom. Uslijedila je prezentacija jednog od profesora s CERN-a, koji je u mirovini, no posao mu je i dalje dočekivati mlade studente i zainteresirane te im prenijeti entuzijazam za fiziku koji posjeduje. U svojem izlaganju prepričao nam je svoj put do CERN-a, projekte na kojima je radio, osnovne podatke o CERN-u, te stvari koje se tu proučavaju. Jedna zanimljivost na putu do dvorane gdje smo imali ovo izlaganje bila je posjet dva mala ureda u sklopu te zgrade, u kojem je nastao WWW – World Wide Web od strane Sir **Timothy Berners-Leea**.

Microcosm

Nakon izlaganja ovog profesora u jednoj od dvorana, jedne od zgrada CERN-a, nastavili smo svoj posjet zgradi Microcosm. To je svojstveni muzej CERN-a, gdje posjetitelji imaju priliku vidjeti eksperimentalne uređaje kojima su se znanstvenici koristili, gdje se mogu upoznati s radom CERN-a

ukratko, mogu gledati prezentacije, pa čak i igrati igre vezane za LHC – Large Hadron Collider, koja predstavlja grubu simulaciju onoga što se tamo zbija događa. Ukratko, za ljubitelje eksperimentalne fizike to je nešto što ne žele propustiti. U sklopu Microcosma se nalazi i suvenirnica CERN-a, koja je uvijek atrakcija (iako je začuđujuće mala): majice, knjige, šalice, bedževi, kacige, pa čak i hard diskovi s 1TB podataka snimljenih za vrijeme rada LHC-a. Zbilja, sve što turist fizike može poželjeti kao uspomenu.

Tvornica antimaterije

Jedna od definitivno zanimljivijih stvari je Tvornica antimaterije. Tu fizičari pokušavaju (i to ne neuspješno) stvoriti antimateriju vrlo složenim procesima. Ukratko: Paul Diracova jednadžba, koja povezuje kvantnu i specijalnu teoriju relativnosti, nam govori: kao što $x^2=4$ ima dva rješenja, tako i za elektron možemo imati dvije moguće energije: pozitivnu i negativnu. Klasična fizika se bavi pozitivnom energijom, jer sukladno sa zdravim razumom, energija mora biti pozitivan broj. On je to objasnio tako da svaki elektron ima svoj antielektron – identičan elektron ali s pozitivnim nabojem. Međutim, kada materija i antimaterija dođu u dodir, oni se ne samo ponište, već unište. Prema teoriji, za vrijeme Big Banga, trebalo je nastati jednak broj materije i antimaterije. Pitanje koje se postavlja u CERN-u je, zašto onda ima puno više materije nego antimaterije u svemiru?

Prvo se preko posebnih uređaja stvaraju antiprotoni, koji se potom usporavaju u Antiprotonskom deceleratoru. Zatim se na njima rade eksperimenti. Naime, pokušava se otkriti kako antimaterija prati, odnosno ne prati najosnovnije zakone fizike, poput: reagira li jednako na gravitaciju, ima li jednaku konstantu gravitacije, što se sve s njom može graditi. Ovo su sve vrlo složeni procesi.

Još jedna super stvar za sve posjetitelje je da ništa u CERN-u nije tajno: sve što rade, svaki stroj i svi eksperimenti su dostupni za slikanje i za objašnjavanje. Osim ovoga, prošli smo još i poznati CMS detektor, CERN Globe, malo Ženeve te pošli nazad prema Splitu.

Ivan Čavrgov

Čemu Osmi mart?

Svake godine početkom ožujka naše ulice ožive veselim bojama cvijeća, prodavači se utrkuju bogatstvom ponude, odjednom svi nose ruže, karanfile, pa i orhideje i sve odiše prazničnim raspoloženjem. I lijepo je što je tako, ne bismo imali ništa protiv i da je više puta godišnje. No, što mi to slavimo Osmog marta/ožujka? Međunarodni dan žena, skraćeno Dan žena u svijetu se proslavlja od 28. veljače 1909. godine. Prvi puta obilježen je u SAD temeljem deklaracije koju je donijela Socijalistička partija Amerike. No, prvi Dan žena nije obilježen proslavom, nego prosvjedom. Potplaćene, obespravljene radnice tekstilne industrije podigle su svoj glas protiv loših uvjeta rada. Prvi takav prosvjed bio je još 8. ožujka 1857. u New Yorku. U narednim godinama prosvjedi su ponovljeni na isti dan, a najpoznatiji je bio 1908. godine kada je 15.000 žena marširalo kroz New York tražeći kraće radno vrijeme, bolje plaće i pravo glasa.

Godine 1910. prva međunarodna ženska konferencija bila je održana u Kopenhagenu u organizaciji Socijalističke Internacionalne te ustanovila Međunarodni dan žena na prijedlog slavne njemačke socijalistice **Clare Zetkin**.

(Ne)bitna činjenica

Ova značajna povijesna činjenica koja zapravo čini podlogu mnogim modernim ljudskim, ne samo ženskim pravima jedva nalazi svoje mjesto u gradivu za škole. Je li nam to doista tako nebitna činjenica? Čak i da se sve ono zbog čega su krajem 19. i početkom 20. stoljeća radnice prosvjedovale poboljšalo i promijenilo i dalje bismo imali razlog sjećati se tako važnoga pomaka u društvu. Međutim, statistika je neumoljiva i posve je jasno kako i dalje postoje razlozi za borbu za ravnopravnost. Prije svega, žene i muškarci još uvijek nisu jednako plaćeni na istim pozicijama, a iskustva s terena govore kako pojedini poslodavci još uvijek manje ili više otvoreno dopuštaju sebi pitati potencijalnu buduću uposlenicu o njenom bračnom statusu i planovima osnivanja obitelji. Nisu se tome nadale radnice na prosvjedima početkom prošloga stoljeća, a zašto bismo se mi danas s time pomirili?

Kako se danas možemo boriti i podržavati jednaka prava za sve? Tražimo ih, koristimo ih, uživajmo u njima! Glavni alat u toj borbi neka bude obrazovanje. Potičimo djevojčice na učenje, usvajanje novih znanja, kako bi bile sigurnije u sebe i spremnije za zastupanje vlastitih stavova.

Osnaživanje i napredak

»Učimo jedni od drugih! Podržimo jedna drugu!« geslo je i treće međunarodne konferencije »Napredak žena, napredak ekonomije. Ostvari potencijal!« u organizaciji Mreže hrvatskih žena održane 8. ožujka, u povodu Međunarodnog dana žena u Zagrebu. Osnivačica CWN/MHŽ-a **Caroline Spivak** na otvaranju konferencije istaknula je kako žene treba poticati u svim područjima rada, bilo da je riječ o ekonomiji i poduzetništvu, medicini i znanosti, tehnologiji i gospodarstvu ili kulturi i umjetnosti, a posebice u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, zemljama s dubokom demografskom krizom.

»Žene, budite poticaj drugim ženama jer ćete time ojačati i svoj položaj«, istaknula je i dodala kako su ženska prava i muška prava, odnosno ljudska prava.

Lijepo je znati kako u regiji postoje ovako ozbiljna događanja na području osnaživanja žena. I širom Srbije ovaj značajan datum obilježen je raznim prosvjednim skupovima, od kojih je najveći bio onaj u Beogradu. Između ostalog, Sekcija žena Saveza samostalnih sindikata grada Novog Sada i općina organizirala je 7. ožujka skup »Žene danas«. U jednoj novosadskoj knjižari puštana je glazba autorica iz regije i preporučivane su knjige domaćih spisateljica. U Leskovcu, u suradnji s Odborom za rodnu ravnopravnost grada Leskovca, obilježen je 8. mart uličnom akcijom i podjelom promotivnog materijala o radnim pravima žena. Savez antifašista Srbije i Ženska mirovna grupa održali su u dvije srednje škole u Pančevu i Obrenovcu radionicu o položaju žena u Srbiji kroz modernu povijest do danas i o značenju i značaju termina feminizam, ženska ljudska prava i rodna ravnopravnost.

I u svijetu je na slične načine obilježen ovaj praznik. Neka ona fraza »svaki dan treba biti Dan žena« ne ostane u domeni leksike. Promišljajmo ju, osmišljajmo i provodimo.

Klara Dulić

MØ

JEDNO PISMO Mije Mandića

Istaknuti bunjevački kulturni i prosvjetni radnik **Mijo Mandić** (1857. – 1945.) važio je dugo vremena za ličnost koja je bez rezerve bila pristalica režima koji je vladao od 1918. do 1941. godine. Time je uostalom tumačeno njegovo nijekanje hrvatskog identiteta Bunjevcima [**Aleksandar Horvat**, *Etnički identitet vojvođanskih Šokaca i Bunjevaca u međuratnoj Jugoslaviji 1918-1941*: Doktorska disertacija, Novi Sad 2015, 25, 138.]. Njegovo pismo **Vasi Stajiću** (1878. – 1947.) od 16. srpnja 1922. godine iz Rukopisnog odeljenja Matice srpske (ROMS) u Novom Sadu otkriva nam do sada nepoznatu stranu njegove, mora se priznati, kompleksne ličnosti. Ovdje donosim njegov, po mojem sudu, najzanimljiviji dio:

»Svaki Bunjevac je oduševljeno pozdravio naše narodno oslobođenje i ujedinjenje. Mi smo za vreme madž. zuluma zajedno sa našom braćom Srbima patili i trpili silu i nepravdu; - a nadmetali smo se 1918. ko će bolje dočekati srpsku vojsku, srp. junake, naše oslobodioce. Srpsku Gospodu iz Novoga Sada: Dr. Petrovića, Vilića, Ružića i dr.; iz Beograda: ministra Marinkovića, profesore Cvijića, Vesnića, Mihajlovića i dr. dočekasmo radosno i svečano. Da, nije bilo bunjevačkoga veselja, zabave, svatbe, bez generala Milojevića, pukovnika Krupeževića, Todorovića i dr.

Ta bracka ljubav, to uzajamno milovanje trajalo je godinu dana, dakle dotle, dok nisu pozvana i nepozvana braća: Srbi, Hrvati i Dalmatinci nasrnuli na Suboticu.

Pa sada ide sve naopako!

Nestalo iz Subotice nigde nezaboravljenog generala Milojevića, pukovnika Krupeževića, Todorovića i dr., a iz varoške kuće prognane naše prvake: Dr. [Stipana] Matijevića, Dr. [Vranju] Sudarevića, Dr. [Josu] Prčića, Dr. [Mirka] Ivković Ivandekića, Dr. [Ivana] Vojnić Tunića i dr. njihova mesta i sva važnija druga zauzeše braća Srbi i Dalmatinci.

Počam od velikoga župana pa redom: veliki kapetan, podgradonačelnik, glavni računovodj, finac. senator, poglavar pošte, poreznog ureda, direktor gimnazije, direktor više trg. škole, preparandije, šk. inspektor, šk. nadzornici itd. itd. sve su Srbi! Bunjevac je svojoj varoši zapostavljen i preziren od svojih braća. Naši se ljudi bez zakonite osude zatvaraju, muče i batinaju. Za nastavnike se u gimnaziji, Višoj

Mijo Mandić (1857.-1945.)

trg. školi, u osnovnim školama šalju se fratri, raspopi, Rusi, Turci; - ljudi bez nastavničke spreme i nastavnčkog poziva.

Mi nismo, dragi Gospodine neprijatelji ćirilice [podcrtao V. N.], jer je to i naše narodno pismo, ali nismo svi još navikli na to. Zato silovito i svestrano naturivanje ćirilice nije praktično, niti je pravedno i samo je kadro, med nama još veću jaz stvoriti.

I ako se mi proti ovakom nebrackom postupanju borimo i tražimo, da se s nama postupa kao sa braćom, a ne kao sa rajom bosanskom, onda smo mi separatiste i protivnici države.« [ROMS inv. br. 8423].

Ako je jedan Bunjevac nehrvat procijenio da je bunjevština ugrožena, onda je to, po mojem skromnom sudu, stvarno tako i bilo. Prema tome, reakcije onog dijela Bunjevaca (**Blaško Rajić**, **Lajčo Budanović** i dr.), koji su se osjećali dijelom hrvatskog nacionalnog korpusa, na asimilacijske pritiske sasvim su bile opravdane.

Vladimir Nimčević

Superman: Stanislav Preprek (1900. – 1982.)

SAMOZATAJNI VELIKAN

Stanislav Preprek je bio poznati skladatelj, prije svega, ali i orguljaš, dirigent, esejist, melograf, pjesnik, prevoditelj i knjižničar. Jedan je od onih koji su ostavili dubok i neprolazan trag u hrvatskoj i vojvođanskoj umjetnosti.

Bio je i svestrani poliglot, s brojnim poznanstvima i međunarodnim kontaktima koji su ga i uveli u svijet europskih »glazbenih laboratorija«. Autor je oko 300 pjesama, čak 700 skladbi, posebice crkvenih djela za orgulje, te velikog broja prijevoda tekstova s orijentalnih jezika. Neponovljiv je njegov prijevod sumersko-babilonskog *Epa o Gilgamešu*, koji je objavljen u više izdanja i tiskan kao školska lektira.

Rođen je 1900. godine u Šidu. Potječe iz stare petrovaradinske obitelji, u kojoj mu je otac Matej bio financijski službenik. Nakon završetka osnovne škole učiteljsku je školu pohađao za vrijeme Prvog svjetskog rata u Petrinji, gdje ju je i završio 1918. godine. Tu je i stekao prva glazbena znanja i počeo skladati. Bio je đak dirigenta, skladatelja i violončelista **Vladimira Stahunjaka**, ali je kao skladatelj uglavnom bio samouk. Najpotpunije se glazbeno izrazio tijekom službe u Maradiku od 1921. do 1926. godine, gdje je u tišini i miru malog mjesta mogao neometano skladati, čitati, pisati i stjecati vrhunska znanja iz povijesti umjetnosti, znanosti i filozofije.

Za život je zarađivao kao učitelj u Novoj Kapeli, Maradiku i Petrovaradinu, istovremeno se usavršavajući kao orguljaš i zborovođa pjevačkih društava u Petrovaradinu i Srijemskim Karlovcima. U vrijeme Drugog svjetskog rata izgubio je sina jedinca **Kazimira**, mladića iznimnog slikarskog talenta, što je bila prva velika tragedija za Stanislava. Druga je uslijedila 1959. godine kada je oslijepio. No, i pored toga je nastavio raditi u petrovaradinskoj knjižnici *Vladimir Nazor* gdje je vodio bibliotečke zbirke do 1965. godine.

Bio je skroman, živio i radio u maloj sredini, skladajući bez velikih očekivanja za izvođenjem svojih djela. Prvu skladbu za glas i glasovir *Laku*

noć napisao je s 14 godina, a njegova prva objavljena skladba je *O dođi, Tvorče* za mješoviti zbor, objavljena 1922. u glazbenom prilogu prvog broja zagrebačkog časopisa *Sveta Cecilija*. Najbrojnija su mu djela za glasovir, skladao je jednu simfoniju, više gudačkih kvarteta, niz solo popijevki, a u duhovnom dijelu motete, kantate i mise.

U početku je njegov skladateljski izričaj bio impresionizam, a kasnije se okrenuo ekspresionizmu, atonalitetnosti i atematizmu. Pred kraj svoga

rada vratio se tonalitetu i harmoniji. Ostavio je velik opus za izvođenje.

Bavio se i književnošću, pisao je pjesme i novele, prevođenjem, melografranjem, a pisao je i glazbene tekstove u raznim časopisima. Značajno je njegovo prevođenje njemačkih, arapskih i kineskih pjesnika, čije je tekstove koristio u svojim djelima.

Po njemu je nazvano Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo *Stanislav Preprek* u Novom Sadu, utemeljeno 2005. godine.

Umrlo je 1982. godine u Petrovaradinu, a pokopan je na Novomajurskom groblju u tom mjestu.

Priredio: T. Perušić

Praznik za SNOWBOARDERE

16

Pozdrav. Ja sam još uvijek na Kopaoniku, ali obećavam, čim se vratim u svoj Sombor, bit će priča i odatle. Do tada, evo što se događa na nešto višim nadmorskim visinama, konkretno na našoj najpoznatijoj skijaškoj/snowboarderskoj destinaciji. Prošli puta sam pisala općenito o tomu što Kop nudi za mlade skijaše ili boardere. Iako nam se magičnoj zimi lagano bliži kraj, u ovom broju pišat ću o jednom zanimljivom sportskom događaju koji se ovdje zbija. Naime, nedavno (krajem veljače) ovdje je održan Europski kup za snowboardere – FIS SES CUP i to u disciplinama – Big Air i Slope Style.

Trikovi sa skakaonice

Ova četiri dana bilo je uistinu veliko zadovoljstvo gledati natjecatelje i natjecateljice različite dobi kako se adrenalinski spuštaju niz velike skakaonice, te u punom zanosu prave različite trikove. Također je velika stvar što jedno, u Europi relativno malo, skijalište ima tu čast i privilegij organizirati jedan ovakav »event« i to na zavidnoj razini. Najzaslužniji za ovaj event je Snowboard klub ABCrew – Srbija. Kako jedan od članova ovog udruženja **Filip Filipović** navodi uvijek im je zadovoljstvo organizirati ovako nešto, te im je iznimna čast što su ove godine imali prilike dobiti ovakav jedan event. Prije svega, on navodi kako su ovakvi događaji najprije pogodno mjesto za druženja ljudi s raznih strana, jer su se okupili sudionici iz preko

deset zemalja. Ono što Filip posebno ističe jest da su najbliži s hrvatskim timom, te da, osim dugogodišnjeg druženja i poznanstva, s njima skupa i treniraju. Cjeli event prpratila je muzika, kao i šank gdje se moglo fino zaplesati, zabaviti i popiti po koje piće dok se uživa u apsolutno fascinantnim letećim figurama natjecatelja.

Noćna utrka

Gorska služba spašavanja je i ove godine organizirala tradicionalnu noćnu utrku na stazi *Malo jezero* što je upotpunilo cjelokupan ugođaj na Kopaoniku te omogućilo dodatno druženje sviju ljubitelja zimskih sportova.

Uistinu, iako s početka zvuči ili odaje dojam nekakvog natjecanja ili nekakvog događaja gdje su pojedinci došli odmjeriti snage, iako svatko pripada nekom timu, želim napomenuti da su upravo ovakvi eventi jedan veliki povod za druženja, stjecanje novih prijateljstava, razmjenu iskustava... Ukratko, razlog za osmijeh i snježnu zabavu. Svi sportovi su zdravi kako za tijelo tako i za dušu. Posebice još kad su na čistom (planinskom) zraku! P. S. Nadam se da ste proteklih mjeseci imali prilike boraviti na nekoj od planina, možda i na nekom od skijališta, sjekuci snježne staze skijama ili snowboardom. Ako niste, bit će, nadam se, prilike...

Ana Parčetić

Konačno proljeće!

17

Dolaskom boljeg vremena i konačnog odlaska zime, vjerujem da svatko tko voli modu i modne trendove dobiva inspiraciju za nove modne kombinacije koje će se nositi ovog proljeća. Polako odbacujemo tamnije nijanse i prebacujemo se na živopisne boje, cvjetne nijanse, pruge i nijanse »ženskih« boja. Ružičaste i ljubičaste boje, kao i sve njihove varijante, predstavit će se ovog proljeća.

Modne blogerice širom svijeta već su počele s tim trendovima, a sada su najveći hit ružičaste hlače, široke nogavice, s debelim remenom. Ove se godine naglasak stavlja na široke remene s velikom kopčom, koje su tijekom 90-ih bili moderni.

Također, stil 90-ih odražava se u sunčanim naočalama, a svijet je već lud za uskim naočalama, koje prvenstveno imaju modnu ulogu, a ne zaštitnu. Tanki i mačkasti modeli u svim bojama su apsolutni modni hitovi.

Također, sve svjetski poznate robne marke u zadnje vrijeme izbacuju modne predmete s izraženim logotipom svoje marke tzv. *logomania* dominira modnim svijetom. Ako ste ljubitelj ovih komada, to je ono što trebate odabrati.

Jedan detalj se vraća u zadnjih nekoliko sezona, ali zasigurno ne ulazi u našu zonu i iskreno se nadam da će nas zaobići i ovaj put, a to je torbica, poznatija kao »pederica« koja se nosi oko struka. Iako je vrlo praktična, ima dobru namjenu – sve je pri ruci, a njezin nedostatak je to što je iznimno neženstvena, a po mom mišljenju, uklapa se samo u sportske varijante. Naravno ako nas zadesi ove godine taj trend, neki od nas će ga sigurno zaobići.

Sve u svemu, novosti ovog proljeća nema puno, ako se nešto zanimljivo dogodi, pisat ćemo o tome u sljedećem broju.

Milijana Nimčević

Kojim jezikom LJUBAVI govorite?

Jeste li se ikada zatekli u situaciji da se tako puno trudite no, čini vam se da što god napravili – ne nailazi na priznanje? Čini li vam se da vas partner/ica ne razumiju ili da se vaši nesporazumi uvijek vrte oko istih stvari?

Evo jedan primjer koji ćete možda prepoznati: partner radi i radi i radi i jedva stiže biti doma a sve kako bi svojoj obitelji i ženi koju voli osigurao komforan život. No, njegova je partnerica sve nesretnija, osjeća se odbačenom i nevoljenom i sve više i više je bole svi oni vikendi koje nisu proveli zajedno (jer je on bio na putu), sve večere koje je skuhala a na koje on nije stigao, sva putovanja koja su se prekidala u pola jer... posao je uvijek prvi. Osjeća se nevoljeno, napušteno i ne zna kako dalje. Naravno, pokušava mu to objasniti no partner čuje samo prigovore i zamjeranja i onda radi još više kako bi još više toga pružio i uopće mu nije jasno kako ona može uopće pričati o nevoljenosti kad on danonoćno radi ne bi li joj pružio – ljubav.

Izreka koja glasi: »Ne vole oni koji ne pokazuju svoju ljubav« može nas potaknuti i da se zapitamo a što ako vole i pokazuju ali na način koji ne prepoznajemo?

kaže »jezik ljubavi kojim se služimo«.

Vrlo često, unatoč dobrim namjerama i željom za kvalitetnom vezom, partneri se nađu u vrtlogu nerazumijevanja što je primijetio i dr. Gary Champman tijekom svoje duge karijere bračnog terapeuta. Zapažanja je iznio u knjizi *Pet jezika ljubavi*, a osnovnu zamisao knjige mogli bismo objasniti ovako: svatko od nas pokazuje ljubav i doživljava ljubav drukčije (a to ovisi o načinu na koji smo u primarnoj obitelji navikli davati i pokazivati ljubav) a razumijevanjem tih različitosti, odnosno otkrivanjem vlastitog i partnerovog jezika ljubavi – dolazi do poboljšanja kvalitete veze.

Zaljubiti se i voljeti

Lako je zaljubiti se. No, jednom kada zaljubljenost prođe pred partnerima se nađe izazov izgradnje ljubavi. Lako nam se voljeti nekoga čini najprirodnijom stvari na svijetu, ljubav se, kao i puno toga drugoga u životu, uči. Kako većinu osnovnih stavova o životu i svijetu naučimo u vrlo ranoj dobi tako, posve nesvjesno, naučimo i jezik ljubavi. Dakle, na koji ćemo način iskazivati ljubav i kako ćemo ju prepoznati kada nam ju netko iskazuje (bilo u prijateljskom, roditeljskom, romantičnom i drugom odnosu) uvelike ovisi o tomu kako su se ljubav i bliskost pokazivali unutar obitelji u kojoj smo rasli.

Kad uđemo u vezu, osim ushićenja i zaljubljenosti, mi u nju unosimo i cijeli niz (naučenih) vjerovanja i stavova (o novcu, o tomu kako veza treba izgledati, tko što treba raditi itd.) koje nosimo iz primarne obitelji. Veliki dio toga nam se čini »prirodnim«, »normalnim« pa niti ne pomišljamo da je naš partner/ica možda odgojen na posve drugi način. I dok neke od razlika u odgoju postaju vidljive brzo (npr. religioznost) ono što rijetko primijetimo a što prema dr. **Garyju Champmanu** uvelike narušava kvalitetu veze jesu načini na koje iskazujemo ljubav ili kako on to

Pet načina

Provodeći terapiju s velikim brojem parova i pojedina, dr. Chapman je uočio da postoji 5 osnovnih načina na koje pokazujemo ljubav: »Moj zaključak, nakon trideset godina savjetovanja, jest da postoji, u osnovi, pet jezika ljubavi. Kao što jezici kojima se sporazumijevamo mogu imati različite dijalekte tako i unutar ovih pet jezika ljubavi može biti varijacija...« No, ako govorite jezik ljubavi kojim govori i vaš partner/ica moći ćete se sporazumjeti i izgraditi kvalitetnu vezu.

Evo kako on opisuje svaki od jezika ljubavi:

Pokazivanje ljubavi riječima: komplimenti, riječima jasno davanje do znanja da nam partner/ica znače, »volim te«, »značiš mi«, »stalo mi je do tebe«, riječi od milja, pokazivanje interesa za ono što partner/ica govori, radi itd.

Pokazivanje ljubavi uslugama: osobe koje govore ovim jezikom moguće nikada riječima neće reći »volim te« ali će zato svakodnevno učiniti cijeli niz »sitnica« za svojeg partnera/icu (to može biti sve: od glačanja, kuhanja, iznošenja smeća, popravke bilo čega u kući, serviranja kave baš kako voli itd.)

Darivanje: da, u fazi zaljubljenosti većina nas da-

ruje, no jednom kada zaljubljenost prođe i kada krenemo u ljubav neki jednostavno prestanu s darivanjem (čak i kada su u pitanju rođendani, blagdani i slično) jer to ne povezuju s ljubavlju (to im nije jezik ljubavi). Oni drugi, koji ovim jezikom govore vješto – daruju puno i često. Ako je vaš jezik ljubavi darivanje, a vaš partner/ica to ne zna – moguće je da se osjećate vrlo nevoljeno... Napomena: darovi često uopće ne moraju biti skupi (čak ni kupljeni).

Zajedničko vrijeme: partneri koji govore jezikom zajedničkog vremena voljeni se osjećaju kada u vezi imaju kvalitetno vrijeme provedeno s partnerom. Oni čiji jezik ljubavi nije ovo – često ne razumiju zašto je baš toliko važno da zajedno idu u kino ili na odmor i katkada, posebice ako puno rade i imaju malo vremena i za same sebe, teško mogu razumjeti zašto ih partner uporno pokušava »ugurati« u neke zajedničke aktivnosti.

Fizički dodir: od držanja za ruku do vođenja ljubavi. Osobe čiji je ovo primarni jezik ljubavi često dolaze iz obitelji u kojima se puno grlilo, tapšalo po rame-nu, držalo za ruku itd. Naravno, ako ste s u vezi s partnerom koji dolazi iz obitelji u kojoj je odgojni stil bio vrlo krut s malo ili nimalo fizičkog dodira, bit će vam važno da mu/joj objasnite zašto vam je značajno da se ušuškate uz nju/njega ili držite za ruke, zagrlite pri odlasku i dolasku...

Velike su šanse da se prepoznajete u jednom ili dva jezika ljubavi. Malo tko ih govori svih 5, no, kao i kada su u pitanju drugi jezici – i ove je moguće naučiti govoriti.

Jednom kada znate koji je vaš i partnerov/ičin primarni jezik ljubavi – bit ćete u stanju bolje razumjeti neke stare nesporazume ali i spriječiti nove. I moći ćete reći »volim te« tako da vas razumije.

Marina Balažev

Literarni kutak

Večer 8. augusta

Prstima sam uvrtao i trljao ivicu starog sakoa. Nisam bio nervozan iako tako ne bi izgledalo na prvi pogled. Štoviše, bio sam najspokojniji u svom životu. Sitni konci od zeleno-sivog filca su mi ostajali na prstima. Dok smo izlazili iz malene razrušene sobe, zavrnuo sam fitilj na petrolejci i ugasio je. Snažan miris je ispunio sobicu. Prije nego što ću zatvoriti natrula vrata s kojih se ljuštila preostala pastelno zelena farba uništena slanom burom, zastao sam i pomislio kako više nikada neću vidjeti ovu sobu, sobu gdje smo provodili dane sanjareći o izlazu odavde, daleka putovanja, toplo sunce na licu, miris borova i mora pomiješanog sa zvukom cvrčaka. Sanjali smo mjesečinu nad pučinom, krijesnice, zvijezde, šum mora koje udara o obalu, iskrene osmjehe i nježni povjetarac. Sanjali smo dane dokolice, dane sitnog livadskog raslinja i visoke trave čije se vlati povijaju na povjetarcu. Vrata su se zatvorila uz škripu. Znam da je to to, i da natrag više nema. I ne znam zašto, ali odjednom dobih neki osjećaj da bih trebao zaključati vrata, kao, da ne bi nitko ulazio na to naše skrovito mjesto, na izvoriste ideja i zavjet za sretne dane. Ali u toj sobi više nije bilo ničega osim duhova prošlosti. Naše prošlosti. Zaključao sam ih krupnim, mesinganim ključem koji je već odavno pozelenio od vremena i vlage. Štrecnuo sam se kada sam čuo škljocaj brave. Učinilo mi se kao da opet čujem onaj zvuk kada sam povukao okidač na pištolju uperenog u starog Sebe. Pucao sam si u glavu. Pucao sam mu u glavu. Ponosno uspravljene

glave, ali polaganim, gotovo svečanim koracima smo hodali po sitnom, bijelom, lomljenom kamenu i finoj prašini. Svaki korak se jasno čuo u noći. Samo sam ga promatrao. Gledao sam kada će već nešto izgovoriti nakon višesatne tišine. No, duboko u sebi, znao sam da je svaka riječ suvišna, jer ponekada i tišina govori više od glasa. Išli smo tako, kroz pust park pokraj mora na kraju gradića, samo našeg gradića, idući u turistički obilazak prežitaka svega što je bilo prije ove čitave budalaštine. Najdivnije i najljepše budalaštine. Znali smo jako dobro da se više nikada nećemo vratiti. Još mi je smješnija situacija utoliko jer su nas s ubjeđenjem i žarom u glasu uvjeravali kako ćemo svi trajati do kada je svijeta i vijeka ako samo se odrekemo osobnih i površnih zadovoljstava (a pod time su zapravo mislili sve za što i vrijedi živjeti). No, nisu li osobna zadovoljstva upravo ono što nas i čini osobama? Na kraju nisu ni mogli nikada shvatiti da nama ni nije bilo do toga. Ograničeni umovi i sitne duše su se zaustavile kod materijalnog. Tako jalova srca nisu ni mogla spoznati ništa više od onoga za što su se mogla uhvatiti, a tako su se licemjerno razbacivali velikim riječima pokore i lažnog asketizma. No, ne ljutim se. Da bismo preživjeli moramo razumjeti ih i pogotovo razumjeti da oni nas nikada neće moći. A glupi su ih k'o ovce pratili i vjerovali im slijepo. Ali nisu ni ti ljudi krivi. Napaćeni se hvataju za prvu slamku. Makar kroz tu slamku srkali otrov. Stigli smo do privezanog čamca. Spustio sam košaru u njega. Odvezao sam mokro uže dok se on udobno smjestio na prednji dio. Uzeo sam vesla, pogledao ga ravno u zelene oči i otisnuo se na staklenom, crnom moru. Samo su pun Mjesec i zvijezde osvetljavale noć. Otisnuli smo se u pučinu, u pučinu koja nas je progutala.

P. M.

SAGA koja je osvojila svijet

Posljednjeg desetljeća suvremena televizijska produkcija pomjerila je sve granice kada je riječ o televizijskim serijama. Ovoga puta riječ je o sagi čija glavna junakinja i nosi ime Saga, što na samom kraju serije *Bron/Broen* (u regiji distribuirana pod nazivom *Most*) dobiva svoje puno značenje.

Riječ je o seriji, dansko-švedske produkcije, kreatora **Hansa Rosefaldta**. Serija počinje pronalaskom leša na mostu Oresund koji spaja Malmö i Kopenhagen. Pošto je jedna polovica tijela na danskoj strani, a druga na švedskoj, istragu vode Saga Noren (**Sofia Helin**) iz Švedske i Martin Rohde (**Kim Bodnia**) iz Danske. Saga je analitična, ekstremno objektivna i inteligentna, ali bez ikakvih socijalnih vještina. Tijekom prve sezone, dok Saga i Martin pokušavaju uhvatiti serijskog ubojicu koji iza sebe ostavlja sve veći broj žrtava, paralelno upoznajemo i sve ostale junake ove serije. Martin ima nekoliko brakova iza sebe, dok Saga o svojoj porodici ne govori mnogo. Već nakon samo nekoliko epizoda gledatelj lako može zapaziti izvrsno nijansiranje likova koji ovu seriju karakteriziraju od početka do kraja.

Prva sezona

Saga i Martin postaju i prijatelji, ali budući da se radi o veoma autentičnim likovima, tako i njihov prijateljski odnos dobiva jednu veoma zanimljivu i ne često viđenu dimenziju. Pri kraju sezone ispostavlja se da sva serijska ubojstva koja su Saga i Martin istraživali, za jedno od njih dvoje imaju mnogo osobniju važnost nego što su to mogli i pretpostaviti. Zbog toga Martinov najstariji sin postaje žrtva serijskog ubojice, ali jedina koja to zna je Saga. Na mostu, na kom je priča i počela, Martin uspijeva pronaći ubojicu i iz bijesa prislanja mu pištolj na glavu. Saga, kako bi spriječila katastrofu, mora slagati Martina kako njegov sin nije ubijen. U ovom velikom finalu, prve sezone, gluma

Sofie Helin dobija svoju punu dimenziju. Iako nikada nije potvrđeno da Saga Noren pati od Aspergera, Sofia Helin tumači lik toliko uvjerljivo da svaka emocija koju Saga ne umije ispoljiti pronalazi svoje mjesto u gledateljevu oku.

Druga sezona

I u drugoj sezoni odličan scenarij, veoma diskretan način režiranja i apsolutno sjajna gluma vraćaju se na ekrane, ovoga puta s istraživanjem drugih socijalnih problema. U centru zbivanja je zeleni aktivizam koji poprima svoje radikalno obličje u kom se slobodno može definirati i kao terorizam. Upravo, kako i treba u kriminalističkim serijama, tako i *Most* tijekom druge sezone ispituje dansko i švedsko društvo na raznim socijalnim razinama: za razliku od prve sezone u kojoj su u fokusu siromašni i beskućnici, kasnije, radi se o manjinskim grupama, ekologiji a onda na kraju i o višem srednjem sloju.

Treća i četvrta sezona

Treću sezonu obilježavaju opet dvije struje: privatna koja je bazirana na veoma uznemirenu Sagu koja postaje sve nestabilnija zbog svega što se dogodilo s njenim kolegom Martinom, a onda i povratak njezine majke, koja ju, kako Saga vjeruje, mrzi. Kada je u pitanju, zaplet, vezan za policijski slučaj, opet je u pitanju serijski ubojica, ali ovoga puta scenarijski tim serije akcent stavlja na ispitivanje djece u sirotištima/hraniteljskim obiteljima, kao i pitanje surogat majčinstva. Sve to izvrsno je vezano i za lik novog kolege Henrika Sabroa (**Thure Lindhardt**), kom su žena i kćeri jednog dana samo nestali i nikad nisu pronađeni, a s čime se on i dalje bori.

U četvrtoj sezoni lik Sage Noren postaje saga za sebe i dobiva svoju punu veličinu. Novi slučaj koji Henrik i Saga moraju riješiti ispituje sve aktualne probleme vezane za migrante i ljudska prava, ali ona važnija dimenzija jest u otvaranju Sage Noren, kako samoj sebi, tako i publici, čime Saga (i kao lik, a i kao priča) dobiva veliki kraj.

Iako je prošlo tek nekoliko tjedana od finala, serija *Most* kao inspiracija poslužila je upravo i u Americi, gde je napravljena serije *The Bridge*, čija je radnja smještena na granicu SAD-a i Meksika. Još nekoliko verzija, pod istim okvirom, već se prikazuje i snima u svijetu, a postoje i glasine kako će upravo i Hrvatska i Srbija dobiti svoju verziju sage. Bilo kako bilo, samo je jedna Saga Noren koju ćemo pamtiti.

Dejan Prčić

Ženski glas nove generacije

Nadja (**Nada Vračarić**) je mlada kantautorica i multiinstrumentalistica iz Novog Sada. Svoju glazbu stvara pod utjecajem bendova i izvođača kao što su **St. Vincent**, **Eugene McGuinness**, **Grizzly Bear**, **Sufjan Stevens** i **Arcade Fire**. Svoj solo projekt započela je 2013. godine. Dosad je imala lijep broj svirki (i klupskih i festivalskih), a objavila je i jedan EP *Venus in Gemini* kojega možete preslušati na platformi bandcamp. EP sadržava četiri numere a osnova svijeta je ista: lijepi melankolični ženski glas, zanimljivi tekstovi i pametna gitarska rješenja.

KUŽIŠ?!: Nadja, kako si ušla u svijet glazbe?

Potječem iz glazbene obitelji tako da je bilo donekle logično da i ja uđem u taj svijet. To se desilo prilično rano, ali tako to obično i biva s obzirom na situaciju. Mama me je inspirirala upisati osnovnu muzičku školu (svirala sam klavir) kada sam imala 8 godina, dok me je tata inspirirao da počnem svirati i gitaru kada sam imala 11 godina. Gitaru sam na kraju više zavoljela ali bez obzira na to završila sam i srednju muzičku školu. Međutim, nikad me taj obrazac stvaranja i sviranja muzike nije zanimao.

KUŽIŠ?!: Imaš jedno EP izdanje. Reci nam više o *Venus in Gemini*...

Venus in Gemini ima četiri različite pjesme i sve one su napisane u različitim periodima mog života i nisu nimalo povezane. Naslovna *Venus in Gemini* je najzrelija od svih i uz to, ona koja me najviše »boli«.

KUŽIŠ?!: Tko je, po tebi, najgotivnija žena s gitarom na sceni?

St. Vincent vjerojatno.

KUŽIŠ?!: Što bi izdvojila od domaćih izdanja u posljednje vrijeme?

Izdvojila bih album *Prviot Makedonec vo vselenata* od **Aleksandra Velikog**.

KUŽIŠ?!: Planovi za glazbenu budućnost?

Radim polako ali kvalitetno na albumu i ne mogu reći kada će izaći. Ukoliko mi se baš bude žurilo, izdat ću još jedan EP.

Ivan Benčik

Dojo u BulevarBooksu

U intimnoj atmosferi knjižare *BulevarBooks*, sutra (subota, 24. ožujka) nastupa Dunja Dačić – Dojo. Glazbu novosadskog projekta Dojo karakterizira netipična kombinacija vokalnih elemenata i atmosfere. Projekt Dojo nastao je početkom 2010. godine, inicijalno kao samostalni novosadski singer-songwriter/lo-fi/film music projekt. Dojo je danas četveročlani bend koji je upravo završio drugi EP *Wings of Water* – pjesme s tog EP-ja, kao i one stare ovog puta će Dunja izvesti sama, u drugačijem i intimnijem aranžmanu!

S Dunjom se nastavlja koncept intimnih glazbenih performansa nazvanih *Svirka u knjižari*. Početak je u 21:30 sati. Ulaz na svirku je kupovina vaučera u vrijednosti od 200 dinara, koji možete iskoristiti za kupnju knjige – račun se umanjuje za taj iznos!

Artan Lili u Subotici

22

Jedan od trenutačno najatraktivnijih bendova u regiji, beogradski Artan Lili održat će koncert u subotu, 7. travnja, u subotičkom klubu *Mladost*. »Dodite

vidjeti što radimo. Nije nas bilo godinu dana u Subotici i imamo puno razloga za svirku. Svirat ćemo nove pjesme i drago nam je što nastavljamo druženje sa subotičkom publikom jednim ovako prisnim, klupskim nastupom», ističu članovi popularne beogradske četvorke. Lokalna podrška bit će bend *Tranzit*. Početak je u 22 sata.

Frajle na Spensu

Nakon niza uspješnih koncerata u zemlji i inozemstvu, koncertna promocija aktualnog albuma *Ljubav na dar* ženske skupine Frajle bit će održana i u Novom Sadu, 19. travnja na SPENS-u.

Osim dobro poznatih hitova kao što su *Ich liebe Dich*, *Me njam dane*, *Štiklice*, *Ljubav na dar*... Frajle su pripremile i pravu poslasticu za sve ljubitelje obrada. Posetiteljima je, kako najavljuju, zagarantiran dobar provod s obzirom na to da Frajle tijekom svojih koncerata s publikom dijele i najzanimljivije anegdote s putovanja.

Jonathan u Beogradu

U petak, 27. travnja, u beogradskom KC *Grad* koncert će održati riječki sastav Jonathan. Povod za gostovanje je promocija novog albuma grupe *To Hold* objavljenog početkom ove godine. Novim izdanjem zaokružena je cjelina započeta albumom *To Love* iz 2017. i ušlo u vrh većine godišnjih top lista. Novo izdanje u samo nekoliko dana naišlo je na sjajan prijem kod medija i publike, a prvi dio ove godine rezerviran je za koncertno predstavljanje albuma u čitavoj regiji.

KZM.

Канцеларија за младе Града Суботице
Szabadka Város Ifjúsági Irodája
Ured za mlade Grada Subotice

PREPORUKA

TURISTI – LEVO ILI DESNO

Grupu Turisti osnovao je **Boško Miljušković**, poznat kao basista bendova kao što su Straight Mickey And The Boys i Škrtice, zajedno sa svojim bratom **Nikolom Džimijem Mijuškovićom**. Album je izašao krajem veljače pod makedonskom etiketom *Balkan Veliki*. Zvuk Turista je sudar prošlosti i sadašnjosti, jednom nogom uronjen u močvarni delta blues, drugom u beogradski novi val, dok otkriva elektroniku i hip hop. Dakle, nešto posve drukčije od onoga na što smo u ovim krajevima navikli, jedan potpuno svjež pristup rock and roll zvuku, koji će osvojiti već postojeće fanove bendova u kojima je Boško svirao, a opet sa svojom neobičnošću i suvremenosti može regrutirati i novu publiku. Što se tiče pjesama koje bismo izdvojili s *Levo ili Desno*, izdvojili bismo ih sve, jer album ostavlja najbolji dojam kao jedna cjelina, no ako želite ipak prvo malo istražiti kakav je njihov zvuk, preporučujem da počnete s već postojećim singlovima za koje su Turisti uradili i video spotove. To su pjesme *Levo ili Desno*, *Moderan Čovek* i *Abu Dabi*. Album možete preslušati na njihovoj bandcamp stranici.

I. Benčik

GLAZBA

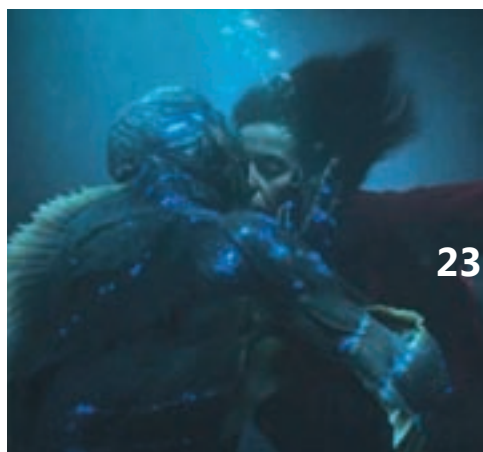

OBLIK VODE

Oblik vode (*The Shape Of Water*) je drama-fantazija čija je priča smještena u vrijeme Hladnog rata u SAD, oko 1962. godine. U tajnom, vladinom laboratoriju maksimalne sigurnosti, radi nijema čistačica Elaisa, koja vodi samotan život te žudi s nekim stvoriti odnos. Njezin život se mijenja iz korijena kada sa svojom kolegicom Zeldom otkrije tajni eksperiment unutar laboratorija. Glavna junakinja otkriva da se u laboratoriju čuva neobično biće, koje ima i ljudske karakteristike. Njih dvoje stvore neobičnu povezanost, unatoč protivljenju nemilosrdnih čuvara. Kako se navodi u najavi filma, »ova divna, romantična i čudnovata fantazija je nešto potpuno drugačije od svega što ste imali prilike gledati do sada u kinima«. Film je to koji nam poručuje i to da ljubav ne poznaje granice. Redatelj filma je slavni glumac **Guillermo del Toro** a glavne uloge tumače: **Sally Hawkins**, **Michael Shannon**, **Richard Jenkins**...

K. U.

FILM

23

BALKANSKA KRASOTICA

KNJIGA

Balkanska krasotica ili Šlemilovo kopile je novi roman poznatog i nagrađivanog vojvođanskog književnika **Lászla Végha** koji je u Hrvatskoj objavila nakladnička kuća *Fraktura*.

Osebnosti kovač grbova za sve režime Franjo Šlemil najradije Bogu krade dane na terasi novosadskog hotela *Luxor*, odmah do svoje kućice s radionicom i vrtom. No, na njegovu je imovinu oko bacio vlasnik hotela, sumnjivi biznismen Kotarac, koji se obogatio švercajući naftu i ratujući u Hrvatskoj i Bosni. Franju jednog dana posjeti misteriozna hotelska pjevačica Laura Rottenbiller raspitujući se o njegovoj obitelji. Naime, svi se još dobro sjećaju njegova djeda, Jánosa Slemila, koji je izučio mehaničarski zanat kod gospodina Schwarza, a nakon 1918. i preuzeo njegovu radionicu. Tijekom godina János je postajao Jovan, pa Johann, a sve je promjene režima i država uspio preživjeti na vrlo zanimljive načine. Ipak, Franjo još uvijek traži odgovore čije je on zapravo kopile i gdje je završila balkanska krasotica...

»Maestralno ispričano, ironična, melankolična ali i puna duha, *Balkanska krasotica* osvaja kao dokaz trijumfa ljudske nesalomljivosti u strahotama 20. stoljeća«, zapisao je kritičar **Teofil Pančić**.

